

Kannabista käyttänyt psykoottinen potilas

Teemu Peltonen, LL

Ayl Auroran sairaala

3 vaihtoehtoa

1. Päihtymystilaan liittyvät psykoosioireet
2. Kannabiksen aiheuttama psykoosi
3. Itsenäinen psykoosisairaus

- Identtiset oirekuvat
- Kesto auttaa erottamaan
- Erilainen hoito, erilainen ennuste
- Ristiriitaiset määritelmät

1. Päihtymystilaan liittyvät psykoosioireet

- Poistuvat hoidotta 2 vrk aikana käytön loputtua
- Oireet voivat olla kliinisesti merkittäviä
 - Turvallinen ympäristö
 - Tarvittava oireenmukainen lääkitys
 - Päihtymystila ei estä psykiatrista hoitoa
- Käytön lopettaminen estää uusiutumisen

Kannabiksen vaikutukset koehenkilöillä

- Annosriippuvaisia ohimeneviä skitsofreniassa tavattavia positiivisia, negatiivisia ja kognitiivisia oireita
- Euforiaa, kokemusta ajatustoimintojen muuttumisesta, epäluuloisuutta, paranoidisia uskomuksia, kuulo- ja näköharhoja, hajanaisuutta
- Sairaudentunnon menetys

Kannabiksen vaikutukset käyttäjillä

- Pitoisuudet, käytön kesto, yksilöllinen herkkyys
- Toiset hakevat psykoottisia kokemuksia potenttien valmisteiden kroonisella suuriannoskäytöllä
- Toiset lopettavat käytön vainojen vuoksi
- Psykoosioireiden ilmaannuttua riski uusiutumiselle kasvaa

2. Kannabiksen aiheuttama psykoosi

- Alkaa käytön aikana tai 4 viikon sisällä lopetuksesta
- Kesto yli 2 vrk, alle 4 viikkoa
 - ICD-10: toipuminen 1kk aikana osittain, 6kk aikana täysin
 - DSM-5: kesto alle 4vkoa
- Ilman käytön loppumista psykoosioireet voivat jatkua niin kauan kuin käyttökin

Kannabispsykoosin hoito

- Kuten itsenäisessä psykoosisairaudessa
 - Etiologia akuuttivaiheessa epäselvää
- Lääkehoito lopetetaan oireettomuuteen
 - Päihteettömyys riittää estämään uusiutumiset
- Jos käyttö ei lopu ja psykoosit uusiutuvat
 - Pitkäaikainen estolääkitys esim. depot-injektioilla
- Seuranta 1-2 vuotta
 - 50 %:lle itsenäisen häiriön diagnoosi
 - Sukurasite, huonompi toimintakyky, heikompi sairaudentunto
 - Psykiatri tai konsultaatiomahdollisuus

3 vaihtoehtoa

1. Päihtymystilaan liittyvät psykoosioireet
2. Kannabiksen aiheuttama psykoosi
3. Itsenäinen psykoosisairaus

- Identtiset oirekuvat
- Kesto auttaa erottamaan
- Erilainen hoito, erilainen ennuste
- Ristiriitaiset määritelmät

Vaihtoehto 3: Itsenäinen psykoosisairaus

- Diagnoosi mahdollinen vasta kun päihteiden vaikutukset suljettu pois
- Psykoosin kesto yli 4 viikkoa raittiudesta huolimatta
 - Suurella osalla oireet poistuvat päivässä - viikossa
 - Oireiden pitkittyessä todennäköisyys itsenäisestä häiriöstä lisääntyy

Kannabista käyttäneiden ensipsykoosit

- Enemmän affektiivisiä, maanisia, hypomaanisia, skitsoaffektiivisen kaltaisia oireita
- Enemmän agitaatiota
- Enemmän näköharhoja
- Enemmän hajanaista puhetta
- Vähemmän affektien latteutta

Kannabis psykoosisairauden riskitekijänä

- 2-4 suurempi riski
- Annosriippuvainen
- Erytisesti varhainen käyttö
- Ei yksinään riittävä syy sairastumiseen
- Esiintyvyys vähenisi 10-15% jos riskiryhmät lopettaisivat käytön
- Psykoosien esiintyminen lisääntynyt väestöissä joissa kannabiksen käyttö runsasta

Avohoidon haasteet

- Diagnosointi ei onnistu jos käyttöä ei saada loppumaan
 - Elämäntilanne kaoottista, hoitoon ei kiinnitytä
 - Muistiongelmien ja ristiriitaiset kertomukset

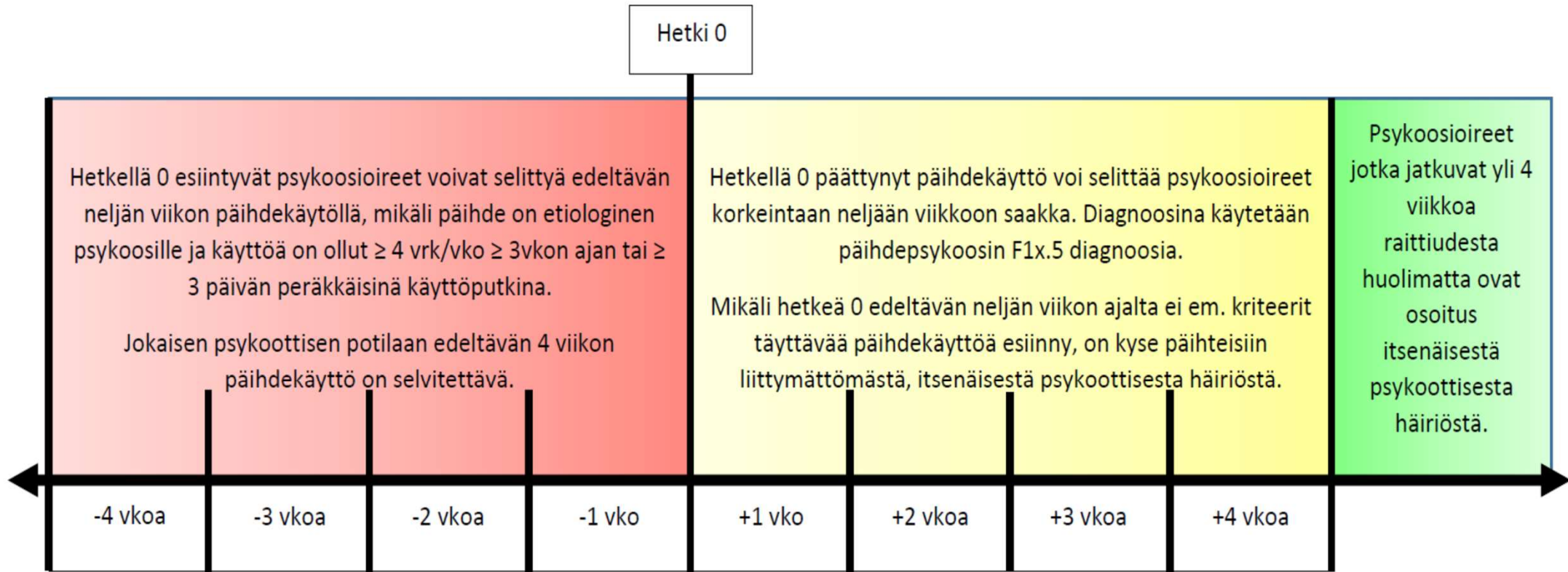
Sairaalahoidon haasteet

- Käyttö saadaan usein luotettavasti loppumaan
 - Raittius kuitenkin syytä varmistaa
- Potilaan toipuessa 4 viikon aikana jää epäselväksi johtuiko se raittiudesta vai lääkityksestä

PRISM-haastattelu

- Psychiatric Research Interview for Substance and Mental Disorders
- Kehitetty erottelemaan itsenäiset häiriöt päihteiden aiheuttamasta
- Suositeltava käsitteistö
- 4vkon edeltävä käyttö
 - ≥ 4 vrk/viikossa, ≥ 3 vkon ajan
 - Tai ≥ 3 pv peräkkäiset käyttöputket

Kuva 3. Päihdepsykoosin erottaminen itsenäisestä psykoottisesta häiriöstä (PRISM DSM-IV)

Take home

- Jokaisen psykoottisesti oireilevan potilaan päihteiden käyttö on selvitettävä edeltävän 4 viikon ajalta
- Yli 4 viikkoa raittiudesta huolimatta kestäneet psykoosioireet ovat osoitus itsenäisestä psykoottisesta häiriöstä

Kiitos!